

elgyertyánosodást, feltétlenül a gyors felszabadítás mellett kell döntenünk. (A felszabadulás utáni nagymérvű gyertyánosodás az általánosan kiterjesztett fokozatos felújítógásnak is tulajdonítható.)

Befejezésül megállapíthatjuk, hogy az elgyertyánosodással kapcsolatos állásfoglalásunk attól függ, hogy a szukcesszió mely szakaszában találkozunk vele. Lehet szívesen látott elegy, de terhes főfafaj is. Egy azonban biztos: ahogy a természet fejlődését huzamosan megállítani nem lehet, akképp a gyertyánnak a tölgyesek rovására történő terjeszkedését sem. Ha tudjuk viszont, hogy ez a terjeszkedés nem más, mint szálláskészítés egyik szívesen látott fafajunk, a bükk számára, akkor kedves vendégként kell fogadnunk, és minden tudásunkkal segítenünk, hogy szerepét sikeresen bevégezze.

Д-р Чеснак, Э.: ОБОСНОВАНИЕ РАСПРОСТРАНЕНИЯ ГРАБА.

Распространения граба — естественная сукцессия. При обсуждения с точки зрения лесного хозяйства этого явления надо всегда иметь ввиду, в какой стадии находится эта сукцессия. Граб может быть доброй примесью, но и нежелательной главной породой. Овладение грабом площади дубрав является таким процессом, которое невозможно длительно задерживать. Распространение граба не что иное, как подготовление условий к поселению бука, являющего с охотой принимаемой древесной породой. Поэтому надо содействовать тому, чтобы граб выполнял успешно его роль.

Dr. Csesznák E.: DIE NATÜRLICHEN URSACHEN DER FLÄCHENZUNAHME DER HAINBUCHEN.

Die Flächenzunahme der Hainbuche ist ein natürlicher Sukzessionsvorgang. Eine diesbezügliche Stellungnahme hängt von der Sukzessionsphase ab, in der sich der Bestand eben befindet. Die Hainbuche kann eine willkommene Mischbaumart, aber auch eine lästige Hauptbaumart sein. Die Ausbreitung der Hainbuche zu Lasten der Eiche kann auf die Dauer nicht aufgehalten werden. Die Verbreitung der Hainbuche bedeutet jedoch im wesentlichen nur eine Erleichterung des Fussfassens der willkommenen Buche. Man soll daher der Hainbuche in der Erfüllung dieser Rolle durchaus behilflich sein.

Nyárnevelésünk helyzete

DR. SZODFRIDT ISTVÁN

Az erdőgazdaságok által rendszeresen beküldött üzemi minta és ellenőrző területek adatai lehetővé teszik, hogy ezek segítségével áttekintsük nemesnyársaink nevelési körülményeit és a szükséghez képest módosításokat hajtsunk végre. A továbbiakban ismertetett kiértékelés több mint 100 terület adatain alapszik és az elmúlt három évben beküldött anyagra támaszkodik.

Ezek szerint nyárnevelésünkre a következők jellemzőek:

1. Az első tisztításra megérett állományokban a törzsszám indokolatlanul túl nagy. Az első tisztítással érintett 4—6 éves állományoknak csak 15⁰/₀-ában találunk olyan törzsszámot, amelynek hálózata a növőtér alapján számítva elérné a 3 × 3 m-t. Ezek is túlnyomórészt akáccal vagy más fényigényes fafajjal elegyesek, tehát az elegyetlen nyárasokkal nem hasonlíthatók össze. Leggyakrabban a 2,5 × 2,5, 2,2 × 2,2, 2,0 × 2,5, 2,0 × 2,0 m-es hálózatok (az állományok 50⁰/₀-a). Végül igen nagy az ezeknél sűrűbb, legtöbbször 3 × 1 m-es hálózatok előfordulása is (ezek száma több mint 30⁰/₀-ra tehető). Ugyanakkor az említett törzsszámú állományok több mint 30⁰/₀-ának átlagos átmérője nem vagy éppen

csak eléri az 5 cm-t, tehát jelenlegi szabványaink szerint semmiféle ipari célra alkalmas anyagot nem szolgáltatnak. Más részük is csak 7 cm-es vastagságú (az állományok 35⁰/₀-a), végül ugyancsak 35⁰/₀-ban találunk 7—9 cm átlagos átmérőjű állományt. Az első tisztításból kikerülő anyag tehát üzemi gyakorlatunkban vagy csak vékony tűzfát, vagy jobbik esetben farostfát ad.

2. Az első belenyúlások mértéke általában az óvatos szóval jellemezhető. A 2000-nél nagyobb törzsszámú állományokban a belenyúlási erély törzsszám alapján mindössze 30—40⁰/₀, vagy annál kisebb (az esetek 77⁰/₀-ában). Ez rövid idő utáni visszatérést tesz szükségessé, ami a gazdaságosság szempontjából nem mindig előnyös, mivel nagy területen kevés fatömeg kivételét jelenti. Erőteljes bontás viszont gyakran azért nem lehetséges, mert a túl sűrű állás miatt a törzsek állékonysága gyengébb, ennél fogva egy erősen megritkított állományt elemi károknak tennénk ki. Ilyenformán az óvatos bontási eljárás szükségessége gyakran a túl sűrű induló-hálózatra vezethető vissza.

3. A törzsszámapasztás üteme állományainkban elég lassú. A beküldött adatok alapján megállapíthatjuk: 16—20 éves korban nyárasaink növőtere ritka esetben haladja meg a 20 m²-es törzsenkénti mértéket, ami vagy a gyakori, de túl óvatos bontási erélyre, vagy pedig a visszatérési időszakok elhúzódásával összefüggő huzamosabb ideig tartó szorultabb állásra vezethető vissza. Mindkét körülmény a vastagsági növekedés lassulását vonja maga után. Véghasználati hálózatainkat általában termőhelytől függően 35—50 m² törzsenkénti növőtérrel kívánatos kialakítani. A jelenlegi 16—20 éves korban talált hálózati méretek viszont arra engednek következtetni, hogy a vágáskor második felében, sőt utolsó harmadában is nevelővágásokat kell végezni, holott célszerű lenne a nevelővágásokat a vágáskor feléig, de legkésőbb 20 éves korig (ártéri termőhelyeken) befejezni. Ily módon a kellő szabad állásba hozott és ennek megfelelő koronával rendelkező törzsek vastagsági méreteiket erőteljesen fokozni tudják és az értékesebb választékok nagyobb tömegű termesztésére adnak alkalmat.

4. Nemesnyárasainkban a vastagsági méretek egyben az egyedek magassági növekedésére is következtetést nyújtanak. Más szóval a vastagabb egyedek általában kimagasló magassági növekedésűek is. Ezért az átlagos vastagságon aluli és felüli törzsek egymáshoz viszonyított aránya a belenyúlás pozitív vagy negatív voltát is jelzi. A jelenlegi üzemi gyakorlat szerint az első tisztítás során kivett átlagon aluli és felüli törzsek aránya leggyakrabban 50—50⁰/₀ körüli, vagyis a felső szintből és alsó szintből kivett törzsek száma többé-kevésbé megegyezik. Ez a sűrű telepítési hálózatú állományokban helyesnek fogadható el, hiszen ez alkalommal elsősorban az állomány arányos ritkítása a fő cél, a minőségi kiválasztás szempontjai csak a későbbi belenyúlások során kerülnek előtérbe. Az állományok korosodásával arányosan csökken a vastagabb fák kivétele, 15 éves koron túl 90—100⁰/₀-ban csak az átlagon aluli törzseket távolítják el. Más szóval az állományok 5—10 éves korában az állományoknak mind az alsó, mind a felső szintjében dolgoznak, míg 15 éves koron túl a gyéritek jellege negatív, a lemaradt, megfelelő növekedésre képtelen gyenge törzsek kerülnek ki az állományból. Ez az eljárás helyes akkor, ha a kezdeti törzsszám ritkább, vagy az elején erőteljesebb törzsszámcsökkentést végzünk. A jelenlegi lassú bontás azonban kívánatosá teszi, hogy a felső szintben is erőteljesebben dolgozzunk a visszamaradók javára. Az említett hiányosság az állományoknak mintegy 50⁰/₀-ára érvényes, kiküszöbölése tehát kívánatos.

5. A nevelési eljárások alkalmazása során nagy részt nem tesznek különbséget nemesnyár fajták között. Ennek következménye az, hogy ugyanazt az eljá-

rást követik az intenzív termőerejű olasznyárasokban is, mint a hagyományos nemesnyárasokban, tehát a bontási erély, az induló törzsszám nagyrészt azonos. Ez a megoldás nem számol az olasznyárnak azzal a tulajdonságával, hogy oldalirányú terjeszkedése nagyobb, erőteljesebb, és csak tágabb hálózatban tud jó koronát kifejleszteni.

6. A telepítési hálózat és a belenyúlások erélye nem igazodik kellőképpen a termőhely minőségéhez. Ismeretes, hogy gyengébb nyár-termőhelyeken a hálózat széthúzásával még elfogadható méreteket kaphatunk. Jobb termőhelyeken lehet a hálózatot sűrűbbre venni a nagyobb mennyiségű előhasználati anyag nyerése érdekében. Ennek ellenére akár hullámtéri, akár homoki vagy kötött talajú nyárasokat vizsgálunk, a belenyúlás mértéke és a választott hálózat nagyrészt egyforma, csupán kis különbségek vannak. Termőhely szerinti differenciálás csupán a vágáskor meghatározásakor jelentkezik, ami helyesnek mondható, de kívánatos lenne a többi tényezőt is finomabban igazítani a termőhelyhez.

Az elmondottakat összefoglalva azt a megállapítást szűrhetjük le, hogy nemesnyárasaink nevelését az előhasználatok során nyerhető nagy mennyiségű vékony szerfa nyerése érdekében végeztük, vastag szerfát túlnyomórészt a véghasználatok vagy az utolsó gyérítések során veszünk ki az állományból. Mindez a gyakori és óvatos belenyúlás szükségességét, valamint a vágáskor elnyújtását vonja maga után. Az eljárás helyeselhet akkor, ha gazdasági célként a nagy mennyiségű farost- és papíralapanyag termesztését is kitűzzük anélkül, hogy a méretes anyag termesztéséről lemondanánk. A jelenlegi helyzetben ezen a megoldáson célszerűnek látszik módosítani, mivel a vékony anyag hasznosítása a megfelelő faipari kapacitás hiánya miatt nehézséget okoz. Nemesnyár-termesztésünk során olyan eljárást kell tehát követnünk, amely lehetőséget nyújt a felvevő kapacitás megteremtéséig a nehezen értékesíthető anyagok csökkentésére. Ugyanakkor a termesztés céljaként elsősorban a vastag, méretes anyagot tűzi ki és a vágáskor rövidítésével ezeket a választékokat gyorsabban biztosítja.

Ennek a megoldása a következőkkel érhető el:

1. Telepítési hálózat bővítése. A minimális hálózat olyan legyen, hogy a törzsenkénti növőtér legalább 15 m^2 legyen abban az esetben, ha a felvevő ipari kapacitás 10 éven belül a vékony választékot fogadni tudja. Ha ez nem biztosítható, akkor a hálózatot tovább kell bővíteni. Ebben az esetben szükséges a hosszabb idejű talajápolás, tehát nemcsak a tisztítás kezdetéig, hanem hosszabb ideig; vagy megkívánja a nyáarak közötti terület töltelékfával való beültetését.

2. A bontási erély növelhető. A jelenleg alkalmazott óvatos bontási erély helyett legalább 50%-os törzsszám szerinti bontási erély szükséges minden olyan termőhelyen, ahol a felázás miatt a törzsek állékonysága nem csökken és az elemi kár veszélye csekély. A bontásokkal úgy kell haladni, hogy legalább a tervezett vágáskor felére a végvágási hálózat kialakítható legyen.

3. Fokozott mértékben gondoskodni kell a szakkövetelmények pontos betartásáról. Az ültetési anyag olyan legyen, hogy nagyobb biztonságot nyújtson a kipusztulással szemben. A nyeséseket a leghelyesebb időszakban, kora tavaszszal, tél végén végre kell hajtani.

Ezekkel a megoldásokkal a vágáskor az eddig szokásoshoz viszonyítva 5—6 évvel lerövidíthető. A gyakori belenyúlások okozta kevésbé koncentrált termelések megszűnnek és az értékesítés szempontjából kedvezőtlen választékok aránya csökken.